

Ny norsk Literatur.

Ebbe Hertzberg, Professor Schweigaard i hans offentlige Virksomhed 1832—70. Kristiania. Forlagt af Alb. Cammermeyer. 1883. (154 S.) (2 Kr. 20.)

Denne Bog er, som Forf. fremhæver, et Lejlighedsarbejde; ja, ikke blot det: den er et Arbejde fremkommet i Anledning af en festlig Lejlighed: Afsløringen af Schweigaards Monument. Dette maa tages i Betragtning ved Bedømmelsen af Bogen.

Forf. stiller sig, som man altsaa herefter kunde vente, i ingen Retning kritisk, men helt igjennem berømmende ligeoverfor den «Nationalliberalismens» Repræsentant, der er Bogens Gjenstand. Om dette Standpunkt i større eller i mindre Omfang maatte trænge til nogen Modifikation, derom kan Anm., der ikke selv har noget Førstehaandskjendskab til Schweigaard, ikke ytre nogen Mening. Det Eneste, han altsaa kan sige om Bogen, er, at den læses med Interesse, og at den kan anbefales ikke blot som et Bidrag til Kundskab om Schweigaard specielt, men overhovedet som et Bidrag til Kundskab om Norges almindelige indre Udvikling i næsten et halvt Aarhundrede. Thi Schweigaard har efter et saadant Omfang virket i Norges offentlige Liv, at en Oversigt over hans offentlige Virksomhed nødvendigvis udvider sig til at blive et omfattende Bidrag til en Skildring af Norges indre Historie i den sidste Menneskealder, og Prof. H. mener, at i Schw.s Taler og

Afhandlinger ville fremtidige historiske Forskere finde den bedste Vejledning med Hensyn til Bedømmelsen af Norges Udvikling i den sidste Menneskealder. Ikke blot virkede han som juridisk og økonomisk Professor, men den Del, han tog i det politiske Liv (forøvrigt ogsaa i Kristianias kommunale Liv), var større end maaske nogen Andens. Først og fremmest virkede han i det økonomiske Lovgivningsarbejde, arbejdede — som Frihandelsmand — for Reformen af Handels-, Told- og Søfartsvæsen, for Reformen af Skatte-, Penge- og Bankvæsen, for Reformen af Samfærdselsvæsenet, for Reformen i Brændevinslovgivningen etc. etc., men dernæst tog han ogsaa en meget vigtig Del i de almindelige politiske Spørgsmaal, og i specielle politiske Spørgsmaal. Over hele denne Virksomhed giver Prof. H. en fyldig Oversigt; men denne omfatter, som Titelen udsiger, kun den offentlige Virksomhed; Bogen giver altsaa ikke nogen Biografi.

Prof. H. protesterer meget levende mod den Opfattelse, efter hvilken Schw. var «Forkæmperen for et stokkonservativt, bureaukratisk og kommercielt Aristokrati». Han hævder tværtimod, at han var «den udprægede Friheds- og Fremskridtsmand, hvis Anskuelser og Evner i betydningsfulde Retninger gjorde ham til Bærer af den nationale Udvikling». Det at være «Fremskridtsmand» var, efter Prof. H.s Opfattelse, endog Schw.s «politiske Hovedegenskab», og det en meget optimistisk anlagt Fremskridtsmand, — ikke nogen gnaven Fremskridtsmand, hvad «Fremskridtsmændene af sekunda Sort» pleje at være. «Naar» — skriver Prof. H. — «de frisindede og reformatoriske Synsmaader, hvortil Schw. sluttede sig, ikke desto mindre gennem hele hans Levetid maatte udholde livlige Meningsbrydninger med det Parti inden vor Nationalforsamling, som særlig betragtede sig som Frihedens rette Talsmænd, viser dette nærmest kun, at der fra Tredivaarene af i Norges offentlige Liv fremtraadte tvende af hinanden væsenlig uafhængige, liberale Retninger, hver med sine Maal og Idealer, og at Tidens Udvikling foregik gennem en fortsat Række af Styrke-

prøver mellem disse. I sin dybeste Grund kan Forskjellen mellem de to Fraktioner betegnes saaledes, at for den ene var de demokratiske Magtspørgsmaal Hovedsagen, for den anden de almenmenneskelige Kulturspørgsmaal. Medens Ueland interesserede sig for at overføre de forskellige Myndighedsarter fra Staten og Centralstyrelserne til Kommunerne og de decentraliserede Afgjørelsesformer, fra Embedsmænd og saakaldte Avtoriteter til Ombudsmænd og saakaldet Folkeopinion, sysselsatte Schweigaard sig med Tilstandens umiddelbare Forbedring ved Hjælp af de besluttende Kræfter, som Forfatningen og Forvaltningen allerede konstituerede, og bekymrede sig kun forsaavidt om Myndighedstvisten, som han stadig holdt paa, at Afgjørelsen burde tilligge den præsumptivt største Sagkundskab og Indsigt. Ueland opfattede Friheden som den videst mulige Adgang for Alle til, uanset deres individuelle Skjønsmhed, at øve Indflydelse paa Samfundets Anliggender, Schweigaard opfattede den som den videst mulige Adgang for hver Enkelt til at raade sig selv i sine egne Anliggender. Schweigaard tilhørte i Kraft af sine Studier og selvstændige Tænkning væsenlig den engelske Liberalisme, hvis Standpunkt i andre Lande som bekjendt nærmest er blevet betegnet ved Ordet «Nationalliberal»; Ueland var, som overhovedet en vigtig Part af de norske Oppositionsmænd, dels gennem Læsning, men navnlig gennem Tredje- og Fjerde-Haands Indsugning af, hvad man ynder at kalde «Tidens almindelige Ideer», bleven Demokrat efter den velbekjendte franske Opskrift. Og ligesom Ueland manglede Blik for det for hele Samfundet Frigjørende i Schweigaards mangesidige Virksomhed, saa den sidste med ironisk Forundring paa hins ivrige Anstrængelser for at unddrage sig de smaa Virkninger af den saa frygtede Embedsvælde. Embedsmændene havde jo dog under Grundlovens Frembringelse været «det avlende Element», som han lejlighedsvis udtrykte det. «Han kunde», sagde han ved en anden Anledning, «ikke begribe, hvorledes disse Mennesker tænkte, der kunde gaa Dag efter Dag og være misfornøjede med

Arveafgifter, Auktionssalarier og Sportler, skjønt det var Noget, der som oftest ikke kunde vedkomme dem mere end én Gang i deres Liv. De Fleste arvede jo Intet, de Fleste holdt heller ingen Auktioner, de Fleste fik Intet med Retsportler at bestille.» Dette var jo unægtelig fra Schweigaards Side en Embedsmands-Opfattelse af Forholdet, men ikke nogen meget dyb Opfattelse; ved en lidet dybere Betragtning vilde de «smaa Virkninger» maaske vise sig at være ikke saa ganske smaa.

Læge Hj. Berner, om Kjønsdannelsens Aarsager. En biologisk Studie. I Kommission hos Alb. Cammermeyer. 1883. (79 S.) (1 Kr. 50).

Dette lille Skrift, der læses med Interesse, gaar ikke saa meget ud paa at fremstille ny, egne Tanker, som paa at redegjøre for, hvad der fra forskjellige Sider er fremkommet i Spørgsmaalet, og særlig paa at støtte den Richarz'ske Hypothese.

Forf. begynder sin Oversigt fra Begyndelsen af, med Hippocrates og Aristoteles o. flg. Forfattere. Den Hypothese, vi først støde paa, er Hypotesen om «den ligesidede Kjønssarv», som den mindre korrekt kaldes; om Arv er her jo i Virkeligheden ikke Tale. Denne Hypothese hyldede allerede Aristoteles, idet han opfattede Kjønsdannelsen, Bestemmelsen af Barnets Kjønn, som Resultatet af en Kamp mellem det mandlige og det kvindelige Kjønssstof, saaledes at den af Forældrene, hvis Kjønssstof var det kraftigste, paatrykte Afkommet sit Kjønn. Det først af Filosofer og Fysiologer fremdragne Spørgsmaal blev senere ogsaa grebet an af Befolkningsstatistikeren, for hvem det numeriske Forhold mellem de to Kjønn jo maa være et af de mest gennemgribende Forhold. Den «Hofacker-Sadler'ske Lov», den i 1828—30 af Tyskeren Hofacker og Englænderen Sadler formulerede Hypothese, blev snart den af Befolknings-